

AYDINLANMA YOLUNDA

AYLIK POPÜLER BİLİM DERGİSİ

BİLİM ve TEKNİK

KONFERANSLARI

Bilim ve Teknik dergisinin, okurlarıyla daha katılımcı ilişkiler içinde olmak, bilginin birlikte oluşturulması ve paylaşılması hedefi doğrultusunda düzenlediği konferanslara öğrencilerin sınav yoğunluğu ve ardından gelecek tatil nedeniyle sonbahara kadar ara veriyoruz.

Türkiye ve Jeopolitik

Siyasi coğrafya, coğrafyanın siyasi olarak incelenip değerlendirilmesi ve bunun bilimsel disiplin altında yapılmasıdır. Jeopolitik kavramı "siyasi coğrafyanın beşeri değerlerle aktif hale gelmesi" ya da "coğrafyanın politikaya verdiği yöndür.

Jeopolitiğin unsurlarını stratejinin unsurlarıyla paralellik kurarak tasnif edebiliriz. Bu doğrultuda, jeopolitiğin unsurları, değişmeyen ve değişen olmak üzere iki yönlüdür.

Değişmeyen yön, jeopolitiğin coğrafi verilerini içerir. Bu veriler, değerlendirilmesi yapılan ülke ya da bölgenin yeryüzünde üzerinde bulunduğu mevki, sınırlar, coğrafi bütünlük, saha, tabii kaynaklar, ada ya da kıta devlet olmak gibi özelliklerdir. Değişen yönse, beşeri verileri kapsar. Bu veriler zaman içerisinde değişir. Sosyal, ekonomik, politik, askeri ve kültürel konuları içerir.

Türkiye jeopolitik açıdan büyük önem taşıyan bir ülke. Bu önemi, doğal, beşeri özelliklerinden kaynaklanıyor. Örneğin Türkiye dünya üzerinde, üç kıtanın menteşesi, bu menteşe üzerine vurulmuş kilit ve o kilidi açacak anahtar konumunda. Türkiye aynı zamanda ekonomik, sosyal, kültürel bir merkez ve hatta uygarlıklar merkezi. Dolayısıyla Türkiye, bir savaş cazibe merkezi ve jeopolitik düzeyde birçok tehditle karşı karşıya.

Bu tehditlerden biri jeopolitik düzeydeki coğrafi tehditler. Coğrafi tehditleri, coğrafi unsurlarıyla birlikte tek tek ele aldığımızda şu tabloyla karşılaşırız: Türkiye'nin kara hudutlarında savunmayı güçlü kılabilecek elverişli engebeler yok. Türkiye'nin hudutları için "açık hudutlar" da diyebiliriz. Deniz sınırlarına geçmişte engel bazındaydı. Kuzeydeki güçle, güneydeki güç arasında bir engel oluşturuyordu. Bu engellik vasfı da büyük ölçüde askeri, küçük ölçüde iktisadi, sosyal etkilere dayanıyordu. Geçmişte kuzeyden güneye yapılacak bir hareket çok zordu. Oysa şimdi, denizler, uçak, helikopter, füze gibi unsurlarla çok rahat aşıyor; dolayısıyla Türkiye'nin denizleri de engellik özelliklerini çok büyük ölçüde yitirdiğinden güvenli değil.

Coğrafi özelliklere bağlı olarak devletler sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmada ada devletleri, kıta devletleri, kenar devletler ve kıta devletleri bulunur. Ada devletinin dört tarafı denizlerle çevrilidir ve bu coğrafi özellik o devlete büyük ölçüde güvenlik sağlar. Ada devletlerinin coğrafi bütünlüğü vardır. Amerika, Avustralya gibi ülkeler kıta devletleridir. Kıta devletleri de büyük ölçüde güvenli sınırla-

ra sahiptir. Kenar devletin genellikle üç yanı denizlerle bir yanı karayla çevrilidir. İspanya, İtalya, Fransa gibi ülkeler kenar devletlerdir. Kenar devletlerin az sayıda komşusu vardır. Bu özellik bu gibi ülkelerin sınırlarındaki sorunları da azaltır. Almanya, Macaristan, Romanya, Çekoslovakya, Polonya gibi ülkeler kıta devletleridir. Kıta devletlerin fazla sayıda komşuları vardır ve bu devletler sürekli tehdit altındadır. Güçlendiklerinde, komşu devletler güven sağlamak için birleşir ve tehdit oluşturur; zayıfladıklarındaysa, komşu devletler ondan bir şeyler alabilmek için birbirleriyle birleşirler. Kıta devletlerinin coğrafi bütünlüğü de yoktur. Dolayısıyla kıta devletlerin uzun süreli yaşama şansları çok azdır. Nitekim, Avrupa'nın ortasında varlığını devam ettirebilmek için tek kıta devleti Almanya'dır. Ötekilerin hepsi

büyük kayıplara uğramış devletlerdir. Almanya da, yaşama şansını her konuda güçlü olmasıyla elde etmiştir. Türkiye'nin denizler dışında sekiz komşusu vardır. Ülkemiz; Balkanlar, Karadeniz, Kafkaslar, İran, diğer Ortadoğu ülkeleri ve Akdeniz ile çevrilidir. Balkanlar üzerinden Avrupa, Karadeniz; Kafkasya üzerinden Rusya, İran ve Ortadoğu üzerinden Asya ile Hint Okyanusu; Akdeniz üzerinden Afrika ile irtibatlıdır. Dolayısıyla Türkiye bir kenar devlet gibi görünse de diğer özellikleriyle kıta devleti konumundadır ve bu yönüyle de tehditler altındadır.

Türkiye coğrafyasında zayıf toplumlara yaşama şansı yoktur. Bu coğrafyada bir ülkenin, özgürlüğünü ve geleceğini sürekli kılabilmesi için coğrafi bütünlük içinde, üniter ve her konuda güçlü olması gerekir. Türkiye için bu gücün elde edilmesinde önemli olan unsurlardan biri, doğudan batıya kadar hızlı ulaştırma sağlayacak olanaklara sahip olmaktır. Aynı zamanda bir yere yerleştirilecek silahlarla birkaç

cephenin aynı anda desteklenebilmesi gerekir. Bu olanakları Türk toplumuna sağlayacak kurumların başında TÜBİTAK gelir. TÜBİTAK'ın, jeopolitiğin Türk coğrafyasına sunduğu verileri Türk savunmasına kazandırması gerekir.

Türkiye bütün evrensel politikaların güzergahı üzerinde bir ülkedir. Şöyle de diyebiliriz: Türkiye evrensel politikalarda ya güzergah, ya hedef ya da politikaların hareket noktasıdır. Dolayısıyla, Türkiye'den geçmeyen evrensel düzeyde politika neredeyse yoktur. Türkiye dünya üzerindeki çok kritik üç noktanın, Balkanların, Kafkasların ve Ortadoğu'nun bağlantı odadığıdır. Bu nedenlerle de Türkiye tehdit altındadır.

Türkiye için tehdit artıran bir diğer unsur tarihtir. Türkiye bir imparatorluk dağıtmıştır. İran dışında sınır komşularımızın hepsi Türkiye'nin dağıttığı imparatorluktan doğmuştur. O dönemde evrensel düzeyde yükselen değer milliyetçilikti. Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılan ve komşumuz olan ülkelerin tamamı ulus devletlerini oluştururken, milliyetçiliklerini Türk düşmanlığı üzerine kurmuşlardır.

Türkiye için tehdit yaratan bir diğer unsur evrensel güçlerin ya da komşuların niyet ve amaçlarıdır.

Türkiye; İslamiyet ve Hıristiyanlığın, Doğu kültürü ile Batı kültürünün, Asya ile Avrupa'nın, tek partili sistemlerle çok partili sistemlerin; serbest pazar ekonomisiyle kontrollü, devletçi sistemlerin de sınırındadır. Bütün bu sınır konuları da Türkiye için tehdit oluşturur.

Türkiye'nin bütün bu jeopolitik zaafılarına rağmen Türkiye'nin sahip olduğu en büyük güç Türk devrimidir. Türk devrimi diğer bütün Batı devrimlerinin üstünde bir yer işgal eder. Batı devrimlerini incelediğimizde şu tabloyla karşılaşırız. Batı gerçekleştirdiği her devrimde birtakım değerler edinmiş ve o değerlerin üstüne diğer devrimlerle ilaveler yapmıştır. Her bir devrim bir diğerini tamamlayacak şekilde gelişmiştir. Türk devrimiyse, bütün bu devrimleri içerir ve tek bir adımda gerçekleştirmiştir. Türk devrimi kültürel bir uyum arayışıdır. Türk devrimi evrimleşerek devam etmektedir. Türk devriminden verilecek her tavizse Türkiye'yi zafiyete götürür. Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in temel yapısı bağımsız ve egemen ulus devlettir. Atatürk ilkelerinin hepsi bu temellere dayanır.

Bugün küreselleşme karşısında, Avrupa Birliği'nin niyet ve amaçları karşısında, bütün dünya güçlerinin karşısındaki en büyük gücümüz bağımsızlık, egemenlik ve ulus devlet yani Atatürkçülüktür.

Em. Org. Suat İlhan